

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled první: Založení knihovny

Již v roce 1874 přijalo obecní zastupitelství města Plzně usnesení o zřízení obecní knihovny, tento záměr však nebyl realizován.

K založení knihovny došlo z podnětu prof. Cimrhanzla, některých profesorů českého reálného gymnázia a jiných veřejných činitelů až o dva roky později.

Dne 25. ledna 1876 se usneslo zastupitelstvo na tom, aby byla zřízena veřejná obecní knihovna.

Pro její založení bylo jmenováno kuratorium, které 26. srpna 1876 předložilo městské radě král. města Plzně ke schválení Provolání k obecenstvu, Listinu zřizovací a Řád knihovni nové městské knihovny.

Provolání k obecenstvu bylo zveřejněno v Plzeňských listech v neděli 3. září 1876 v tomto znění:

*„Usnešením obecního zastupitelstva král. města Plzně zřizuje se
obecní knihovna*

což se tímto uvádí u všeobecnou známost. Nížeapsané kuratorium jsouc přesvědčeno, že každý intelligentní občan zařízení obecní knihovny – ústavu tak velice důležitého – s radostí uvítá, dovoluje sobě vyzývatí ctěné spolky a korporace, jakož i každého uvědomělého občana, aby darováním knéh českých, německých i jinojazyčných nebo peněz přispěli k rychlejšímu vzrůstu tohoto blahodárného a vzdělávacího ústavu.

Příspěvky přijímá jmenem kuratoria p. ředitel aneb knihovník v místnostech obec. vyšš. reálného gymnasia.“

Kuratorium pro zřízení obecní knihovny

Knihovna tak zahájila činnost jako Obecní knihovna na sklonku roku 1876.

Pro její potřeby byla v budově reálného gymnázia umístěna skříň, do které se ukládaly knihy. Prvním knihovníkem a správcem byl prof. Cimrhanzl, který ji vedl 25 let. Dozor nad její činností vykonávala městská rada, správu knihovny zajišťovalo kuratorium.

Řád knihovny v roce 1876 obsahoval pouze 8 bodů:

1. *Právo používati obecní knihovny Plzeňské přináleží každému, kdo v Plzni stále bydlí.*
2. *Kdo tohoto práva užití chce, zaplatí v policejním úřadě nejméně na čtvrt léta napřed 20 kr. r. č., načež obdrží lístek knihovný. Do lístku tohoto zapíše se kniha vypůjčená a lístek ponechá se knihovníkovi.*
3. *Jakožto záruku uloží každý, kdo sobě knihu vypůjčí, u knihovníka částku peněžitou, která se nejméně rovnati musí ceně knihy vypůjčené. Knihovník vydá mu na to potvrzení. Kdyby knihu vypůjčovatel neodevzdal, zakoupí knihovník za uloženou částku jinou a vrátí po případě přebytek. Záruka zůstane ležeti dokud se knihy odebírají; kdyby však některá drahocnější se žádala, dlužno záruku přiměřeně zvýšiti.*
4. *Pravidlem smí každý ponechati u sebe vypůjčenou knihu na nejvýš 4 týdny. Kdyby knihu déle pozdržeti chtěl, musí zvlášť kuratorium o to požádati. Kuratorium může lhůtu prodloužiti – nehlásil-li se mezi tím žádný jiný o tutéž knihu, na čtyry týdny; hlásil-li se však někdo o tutéž knihu na dva týdny; a jestli se více osob o tutéž knihu hlásilo, pouze na týden.*
5. *Knihy se vydávají každou neděli od 10. do 12. hodiny.*
6. *Každý jest povinnen zacházeti s vypůjčenou knihou šetrně a ručí za každé poškození knihy svou zárukou. Knihovník má se při vrácení kněh přesvědčiti, jsou-li v náležitém stavu.*
7. *Knihovník zaneše každou knihu řádně do katalogu. Zároveň vede knihu, do které zaznamenává jednotlivé čtenáře, jich záruku a vypůjčené knihy dle čísla lístku knihovního.*
8. *Knihy památní a jiné jež mají zvláštní cenu starožitnosti atd. nepůjčují se, a lze do nich nahlédnouti jen v přítomnosti knihovníka a nebo se zvláštním svolením kuratoria.*

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled druhý: Trochu statistiky ...

Za **140 let** své existence prošla Knihovna města Plzně řadou proměn. Měnil a vyvíjel se také její fond, počet čtenářů i výpůjček.

Nejstarší informace o těchto údajích, která se nám zachovala, je z roku **1877** a uvádí:

*„Po čas pěti měsíců co obecní knihovna v život vstoupila, přihlásilo se **136** odběratelů, kteří si vypůjčili **407** kněh ...“*

Koncem roku **1894** bylo ve fondu knihovny **3 866** knih, z nichž bylo **3 002** zábavných (**2 209** českých a **793** německých) a **864** naučných.

Zpočátku se knihy pořizovaly „z příspěvku důchodů obecních“, z nichž „*má se obrátiti polovice na zakoupení kněh českých a druhá polovice na knihy německé*“ a z darů „*uvědomělých občanů a spolků*“. Od roku **1900** hradí veškeré výdaje na knihovnu obec.

Zajímavé je porovnání výpůjček z roku **1909**, kdy z celkového počtu **31 811** výpůjček bylo **22 091** české, **6 702** německé a **12** svazků polské beletrie, **1 206** knih veršů a **1 362** knih naučných.

V meziválečném období se knihovna i tím, že k ní byly připojeny některé menší knihovny na území města, utěšeně rozrůstala, takže v roce **1924** počet čtenářů vzrostl na **6 196** a celkem se půjčilo **213 948** svazků.

Všeobecný nárůst zpomalila **2. světová válka**, kdy v důsledku tíživé sociální situace knihovnu navštěvovalo méně čtenářů, snížily se výpůjčky a ani knihy nepřibývaly.

Roky budování socialismu přinesly zvyšování všech sledovaných parametrů, jen je nutno podotknout, že ne vždy kvantita nových titulů znamenala kvalitu. V té době také došlo k tomu, že byla z fondu knihovny odstraněna řada knih „pro režim nevhodných autorů“. Po roce **1989** bylo přibližně **3 000** těchto titulů zařazeno zpět.

K jakým výsledkům dojdeme, zamyslíme-li se nad tím, jak se vyvíjel v průběhu dějin vztah Plzeňanů k naší knihovně?

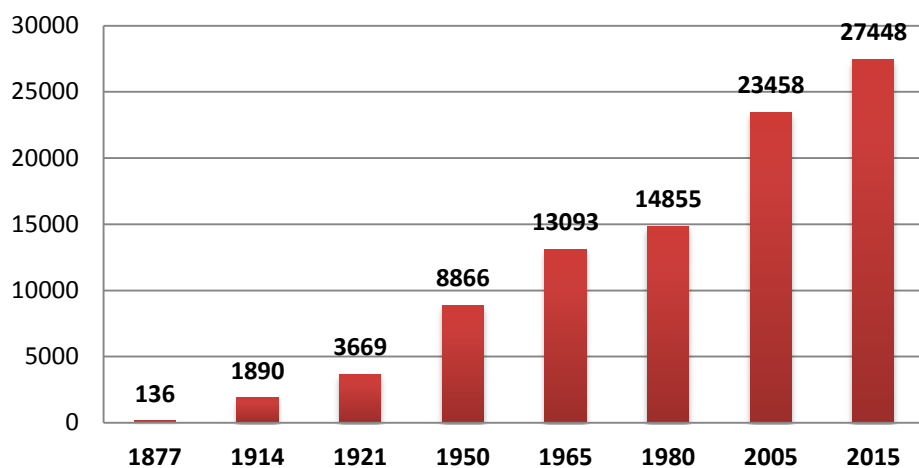
V roce **1877** byl při počtu **30 000** obyvatel ve městě každý **dvoustý dvacátý** občan čtenářem naší knihovny.

V roce **1965**, kdy měla Plzeň **140 465** obyvatel, navštěvoval Knihovnu města Plzně každý **desátý** občan a knihovna evidovala **13 093** čtenářů, kteří si vypůjčili **680 672** dokumentů.

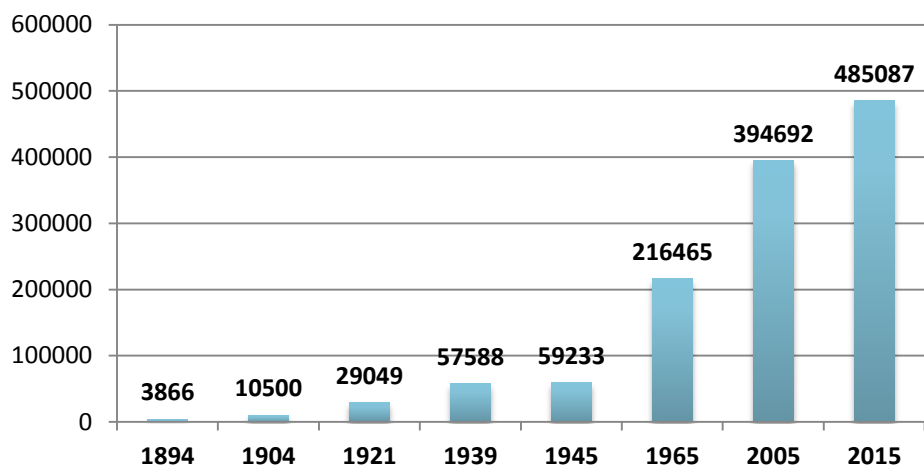
Každý **sedmý** Plzeňan byl naším uživatelem v roce **2005**, kdy počet obyvatel činil **162 627**, knihovna evidovala **23 458** čtenářů, kteří si vypůjčili **1 165 875** dokumentů, a knihovní fond tvořilo **394 692** knih.

A jaká je současnost? Každý **šestý** Plzeňan byl naším uživatelem v roce **2015**, kdy počet obyvatel činil **169 033**, knihovna evidovala **27 448** čtenářů, kteří uskutečnili **1 103 129** výpůjček, a knihovní fond tvořilo **485 087** dokumentů.

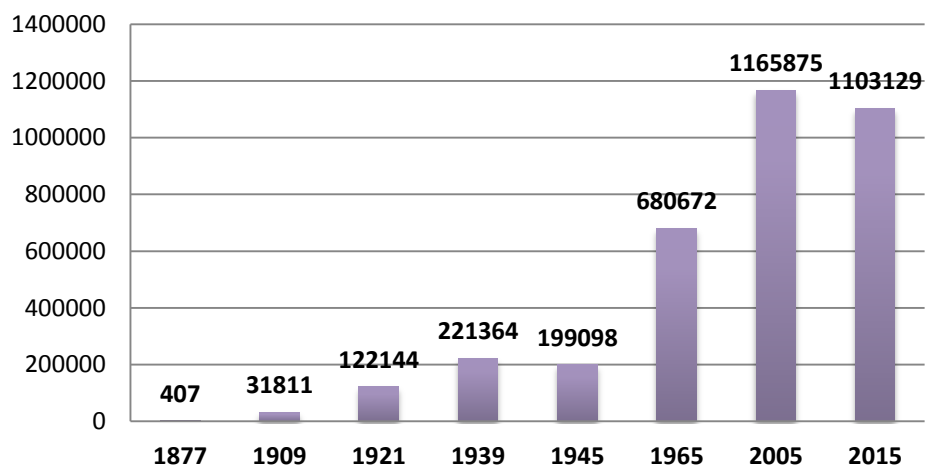
Počet čtenářů

Knihovní fond

Výpůjčky

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled třetí: Jak se knihovna stěhovala

září 1876 – září 1893

V době založení obecní knihovny byly knihy umístěny ve skříni v budově reálného gymnázia (nyní **Pedagogická fakulta ZČU ve Veleslavínově ulici**). V průběhu let byla knihovna v rámci této budovy několikrát stěhována.

září 1893 – září 1900

Přesun do přízemí západní části budovy Kamerálu v Kopeckého sadech č. 11 (dnes **Měšťanská beseda**).

září 1900 – červenec 1901

Prozatímní umístění v prvním patře školní budovy U Zopfů u Saského mostu (nyní **ZŠ Podmostní**).

léto 1901 – podzim 1905

Knihovna sídlila v nové budově městských muzeí (vchod ze **Šafaříkových sadů** u bašty za Františkánským klášterem).

podzim 1905 – léto 1913

Přestěhování do mezipatra domu na rohu Sedláčkovy ulice č. 9 a Říšské ulice č. 191 (nyní **Prešovská**).

červenec 1913 – září 1931

V tomto období měla knihovna pronajaté místnosti ve dvorním traktu domu č. p. 41 na Jungmannově třídě (nyní **Americká č. 8**), kde měl svoji provozovnu i hostinec „U Hodinářů“. Místnosti v prvním patře patřící knihovně byly malé, tmavé a chladné. Veškeré snahy o vhodnější umístění selhaly.

O tom, jak vypadala knihovna v těchto letech, se zmiňuje v písemné vzpomínce z roku 1914 student českého gymnázia: *„Místnost dosti veliká, z níž asi čtvrtina plochy u dveří byla vyhrazena jako čekárna pro návštěvníky, kteří si chodili vypůjčovat knihy. Vpravo byly k sobě sražené obyčejné stoly a na nich krabice s půjčovními lístky. Vpředu stál příčně pult s dvířky, jimiž se vstupovalo do pracovního prostoru. Kolem stěn až ke stropu stály police s knihami, vlevo u oken stoly s krabicemi na lístky půjčených knih a pak půjčovní lístky čtenářů. Spojení s hořejškem obstarával „výtah“, tj. truhlík běžající na provaze mezi dvěma latěmi.“*

září 1931 – duben 1954

V září 1931 se městská knihovna přestěhovala po 55 letech existence v nevyhovujících prostorách do nově upravených místností v jižním křídle budovy bývalého německého gymnázia v tzv. Husově domě (nyní část Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje) ve Fodermayerově ul. č. 14 (nyní **B. Smetany č. 14**).

Dne 3. října 1931 zde byla knihovna slavnostně otevřena pro veřejnost.

V 1. patře byla umístěna čítárna a dětské oddělení, ve 2. patře sklady, půjčovna a pracovny.

16. dubna 1954 však Jednotný národní výbor rozhodl, že knihovna musí okamžitě uvolnit budovu pro nově vzniklou Státní studijní knihovnu.

duben 1954 – březen 1960

Státní studijní knihovna poskytla městské knihovně prostory v budově Krajského muzea (nyní **Západočeské muzeum**), kde do té doby měla jednu místnost pro ředitelství a nejnutnější administrativu a místnost pro služby, kde byla půjčovna a studovna s 12 místy a připojené skladiště. Ještě v dubnu 1954 se sem městská knihovna přestěhovala.

Tyto prostory byly pro knihovnu opět nevyhovující. Proto se rada Městského národního výboru 25. dubna 1955 usnesla, že městské knihovně bude přidělen objekt v ulici B. Smetany č. 13, ve kterém původně sídlila Anglobanka a později Západočeské uhelné doly.

duben 1960 - ?

8. dubna 1960 byla v nově adaptovaných místnostech budovy v ulici **B. Smetany č. 13** slavnostně otevřena ústřední půjčovna. Její úprava a zařízení byly dílem ing. arch. Svatopluka Jankeho. K výzdobě bylo použito i skleněných figurek prof. Miroslava Klingera, které reprezentovaly náš umělecký průmysl na světové výstavě v Bruselu. V roce 1965 doplnil plzeňský výtvarník Jiří Kovařík prostory půjčovny dvěma rozsáhlými nástěnnými freskami.

V této budově sídlí Knihovna města Plzně dodnes. Od roku 1960 prošla několika vnitřními i vnějšími úpravami, které trochu vylepšily její vzhled.

Stavební řešení budovy však nevytváří ideální podmínky pro moderní knihovnu, která by umožňovala nabízet své služby v jednom otevřeném, bezbariérovém prostoru.

Má naději, že se bude ještě jednou stěhovat do vhodnějších prostor?

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled čtvrtý: Knihovna a její pobočky

Pobočky vznikaly především přidružováním místních lidových knihoven v rámci integrace okrajových obcí k Plzni či připojením knihoven Občanských besed. Jejich počet se různě měnil, často se stěhovaly, u některých byla činnost zastavena či zrušena, vznikaly nové. Např. v roce 1927 měla knihovna 8 poboček a 4 čítárny, 12 poboček v roce 1945, 11 v roce 1947, v roce 1955 jich bylo 14, v roce 1969 už 19, v roce 1974 ještě o jednu více.

90. léta přinesla společnosti i knihovně řadu změn. V rámci restitucí a privatizací musely, často po dlouhých a složitých jednáních, některé provozy opustit prostory v domech, o jejichž vlastnická práva se přihlásili původní majitelé. Určitým řešením této situace se stal bibliobus, který nahradil některé zrušené pobočky jako pojízdná knihovna.

Ve svém jubilejním roce 2016 má Knihovna města Plzně kromě ústřední budovy 9 obvodních a velkých knihoven s celotýdenním provozem, 12 malých poboček a 9 stanovišť bibliobusu.

Z historie velkých knihoven

Bolevec - knihovna existovala původně jako malá pobočka ve starém Bolevci. V 80. letech minulého století byla zřízena ve výměníku v Kralovické ulici pobočka oborové knihovny Škoda, která po jejím zrušení přešla v roce 1994 pod správu městské knihovny jako pobočka Košutka. Ta byla v roce 1998 přestěhována do školy v Západní ulici znovu pod názvem Knihovna Bolevec.

Bory - na konci 19. století provozovala knihovnu Občanská beseda na Říšském předměstí (dnes Jižním předměstí), kterou na začátku 20. let minulého století převzala městská knihovna, a která se během let několikrát stěhovala. V 60. letech s výstavbou nového sídliště na Borech bylo počítáno i s knihovnou, ta byla otevřena v roce 1970 v budově v Heyrovského ulici, odkud v roce 1973 přesídlila do nových prostor v nákupním středisku Luna. Odtud se musela na konci roku 2006 vystěhovat a nové zázemí získala v šestém patře III. polikliniky, kde pro veřejnost otevřela 12. března 2007. Po čtyřech letech opustila knihovna i tyto prostory a od 19. září 2011 nyní sídlí v budově Střední průmyslové školy strojnické na Klatovské třídě v Plzni.

Doubravka - knihovnu osady Doubravka, která byla v roce 1926 připojena k městské knihovně, na konci II. světové války zničili při náletech. V 50. - 60. letech se několikrát stěhovala, v roce 1968 byla otevřena v obchodním středisku Jitřenka, odkud se v roce 1992 přestěhovala do komplexu Centrum.

Lobzy - původní osadní knihovna byla připojena k městské knihovně v roce 1926, několikrát se stěhovala, v roce 1991 byla umístěna ve výměníku vedle střediska Astra, odkud přešla v roce 2001 do školy v Rodinné ulici. V roce 2015 prošly její prostory rozsáhlou rekonstrukcí celého objektu, po půlroční přestávce knihovna znovu obnovila svoji činnost 4. 1. 2016.

Lochotín - knihovna byla otevřena provizorně v roce 1980 v objektu Družba, odkud v roce 1983 přenesla své působíště do obchodního centra Atom. V roce 1998 byla knihovna přestěhována do nově upravených prostor v Kralovické ulici, kde předtím sídlila malá pobočka Košutka. V roce 2005 zde byl vybudován venkovní výtah s bezbariérovým vstupem do celé knihovny a v roce 2011 rozšířila knihovna svoje prostory o kulturní sál L - klub.

Skvrňany - v poslední třetině 19. století existovala ve Skvrňanech knihovna Občanské besedy, kterou v roce 1926 převzala městská knihovna. Za II. světové války byla silně poškozena nálety a uzavřena. Několikrát se stěhovala, až roku 1978 zakotvila v kulturním středisku v novém sídlišti v zadních Skvrňanech. V roce 1991 byla v předních Skvrňanech otevřena v budově bývalé mateřské školy nová obvodní knihovna, pod kterou knihovna v zadních Skvrňanech spadala. V roce 2003 se obě knihovny sloučily v jednu, která byla umístěna v rozšířených a nově zrekonstruovaných prostorách kulturního střediska zadních Skvrňan. Od roku 1999 je zde v provozu i kulturní sál M - klub.

Slovany - založena byla jako spolková knihovna na konci 19. století, v roce 1919 přešla pod správu městské knihovny. Také se několikrát stěhovala: z Masarykovy školy na Jiráskově nám., přes dům na Slovanské třídě, agitační středisko na tehdejší nám. J. Krautwurma, až se konečně v roce 2000 usídlila v Tábořské ulici.

Vinice - knihovna byla zřízena v roce 1994 v novém sídlišti v Hodonínské ulici, velká část jejích publikací pocházela z fondu zrušené oborové knihovny závodu Škoda, který městská knihovna převzala v roce 1992.

Hudební a internetová knihovna - hudební oddělení bylo zřízeno v roce 1987 jako součást knihovny Lochotín a fungovalo stále v jejích prostorách až do roku 2005, kdy se osamostatnilo, navýšilo svou nabídku o internetové služby a přestěhovalo se do Tábořské ulice.

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled pátý: Správci a ředitelé

- 1876–1899** **Tomáš Cimrhanzl**
středoškolský profesor, vlastivědný pracovník
Učil na plzeňském reálném gymnáziu. Napsal odbornou publikaci „Mythologie, čili, Bájesloví Řekův a Římanův“ (1879) a průvodce „Šumava“ (1878). Zasloužil se o vznik knihovny a stal se jejím prvním knihovníkem a správcem.
- 1899–1913** **Pavel Nebeský**
redaktor, překladatel, dramaturg, herec
Pracoval v redakci Šimáčkových Českých listů, v roce 1884 se stal hercem a režisérem plzeňského divadla, v letech 1894-1899 byl redaktorem Plzeňských listů. Psal a překládal divadelní hry a operní libreta. V roce 1902 vytvořil libreto k opeře plzeňského skladatele Stanislava Sudy „Lešetínský kovář“.
- 1913–1927** **František J. Malý**
knihovník, kulturní pracovník, funkcionář Osvětového svazu
- 1927–1947** **Bohumil Polan**
knihovník, básník, esejista, divadelní a literární kritik
V roce 1905 maturoval na plzeňské reálce. Po válce absolvoval jednoroční knihovnickou školu v Praze a v roce 1920 začal pracovat v plzeňské knihovně. Psal divadelní a literární kritiky. Významné jsou jeho studie o Stanislavu K. Neumannovi (1919), Fráňu Šrámkovi (1947) a Karlu Tomanovi (1957). V roce 1967 se stal čestným občanem města Plzně.
- 1948–1951** **Miloslav Nohejl**
knihovník, spisovatel, redaktor
V letech 1921-1922 studoval knihovnictví v Praze, od roku 1922 pracoval v plzeňské městské knihovně. V roce 1951 byl nezákonně zatčen a vězněn a v důsledku politických represí musel z knihovny odejít. Byl nejvýznamnějším plzeňským meziválečným novelistou a romanopiscem, knižně vydal přes dvacet prací. Podle jeho románu Svět nic neví (1934) byl natočen v roce 1987 film.
- 1952–1954** **Karel Soukup**
knihař
- 1954–1958** **Josef Vaněk**
knihovník, pedagog

- 1958** **Jan Maur**
knihovník, kulturní pracovník, regionální historik
- 1959–1970** **Josef Hrubý**
knihovník, básník, překladatel
Krátce pracoval jako novinář v Praze a knihovnický inspektor v Sušici. Je autorem mnoha básnických sbírek, z nichž některé byly přeloženy do cizích jazyků nebo vyšly jako bibliofilské tisky. Obdržel řadu ocenění, např. Cenu města Plzně a Pečeť města Plzně (1992), Cenu Bohumila Polana (2001, 2005) a cenu Magnesia Litera za poezii (2011). Je členem Střediska západočeských spisovatelů a PEN klubu.
- 1970–1973** **Karel Fleissig**
právník, redaktor, spisovatel, knihovník, archivář
Studoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V Plzni působil jako redaktor Československého rozhlasu a odborný archivář ve Státním archivu. Psal poezii i prózu, překládal z vietnamštiny a perštiny.
- 1974–1979** **Miroslav Stiebitz**
pedagog, autor metodických textů z oboru knihovnictví
- 1980–1983** **Luděk Hůla**
politický pracovník
- 1984–1990** **Jaroslav Schmid**
kulturní pracovník, autor a překladatel publikací o válečných letounech
- 1990–2009** **Dagmar Svatková**
knihovnice, pedagožka
Absolvovala katedru knihovnictví a vědeckých informací Filozofické fakulty UK v Praze. V letech 1965-1976 pracovala v Krajské knihovně v Plzni (nyní KMP) a v letech 1977-1990 ve Státní vědecké knihovně jako vedoucí oddělení metodiky a výzkumu knihovnictví. Vyučovala knihovnické a informační předměty na ZČU v Plzni, je autorkou článků a statí v odborném tisku.
- 2010–** **Helena Šlesingerová**
spisovatelka, pedagožka, knihovnice
Vystudovala Pedagogickou fakultu v Plzni. Od roku 1986 pracuje v Knihovně města Plzně, nejprve v Obvodní knihovně Lochotín, poté krátce jako metodička pro práci s dětmi a mládeží, 18 let byla vedoucí Ústřední knihovny pro děti a mládež. Je předsedkyní Klubu dětských knihoven SKIP ČR, členkou Obce spisovatelů ČR a Střediska západočeských spisovatelů v Plzni.

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled šestý: Publikační činnost

Pravděpodobně první publikací, kterou knihovna vydala nebo se na jejím vydání spolupodílela, byl **Seznam knih obecné knihovny král. města Plzně** – vícesvazkový katalog české a německé beletrie a naučné literatury z roku 1885. Ve fondu knihovny se však nachází až **Seznam knih veřejné knihovny města Plzně – Zábavné spisy prosou** s vročením 1931. Katalog se připravoval od roku 1920, ale nedostatek finančních prostředků oddálil realizaci o jedenáct let. Autoři doufali, že „vydání tohoto seznamu znova osvěží starý domácí zájem o četbu české knihy“ a v úvodu dále psali: „*Jest na čtenářích, aby seznamu hojně používali a v něm přes několik módních a šablonovitě vyžadovaných autorů lehké a zároveň praméno plodné literatury našli cestu k tvůrcům slova bohatého životným obsahem a povznášejícího tvarovou krásou.*“

10. 1. 1951 se stala městská knihovna zařízením krajského národního výboru a v důsledku toho se rozšířil okruh její působnosti zejména v oblasti metodiky. Po dlouhé odmlce začíná opět publikovat, tiskne různé metodické texty, tematické seznamy literatury, literární pásma, bibliografické letáky a bibliografie. S měsíční periodicitou, v různých úpravách a rozmnožován cyklostylem vychází také (až do konce roku 1960) první časopis **Zprávy Krajské lidové knihovny v Plzni**.

V letech 1961-1976 vydává knihovna **Zpravodaj západočeských knihovníků – Metodický list knihoven jednotné soustavy**, který vychází zprvu jako měsíčník, později čtvrtletně. K výročí svého vzniku vydává v roce 1976 publikaci **100 let Knihovny města Plzně** od Karla Fleissiga, která je významným zdrojem informací o jejím působení.

V 60. letech tiskne edici **Malé bibliografie** a pokračuje v publikování oborových, regionálních a personálních bibliografií do poloviny devadesátých let, kdy s převedením knihovních fondů do elektronické podoby jejich klasické zpracování na nějakou dobu končí. Nejvýznamnější z nich je dvoudílná personální bibliografie **Bohumil Polan** (1987, 1989) a čtyřdílná **Bibliografie Plzně** (1995), vydaná ve spolupráci se Státní vědeckou knihovnou v Plzni u příležitosti 700. výročí založení města. V 21. století pak vycházejí bibliografie věnované významným plzeňským osobnostem – **Josef Hrubý: básnické dílo** (2012), **Karla Erbová: výběrová bibliografie** (2013), **Adolf Loos a Plzeň** (2011, doplněné vydání v roce 2014).

Na přelomu 80. a 90. let začíná knihovna vydávat publikace, které bezprostředně nesouvisí s její odbornou činností: **Kapitoly o literární Plzni I - II** (1988, 1990) Viktora Viktory nebo **Soupis vydání básně Máj Karla Hynka Máchy** (1990) Josefa Stejskala.

V roce 1995 vychází **Slovník spisovatelů západních Čech členů Střediska západočeských spisovatelů v Plzni**, v roce 2007 sborník **Bohumil Polan**.

Publikační činnost Knihovny města Plzně se v současné době většinou realizuje pomocí občanských sdružení, která buď sama zakládala nebo jim poskytla zázemí.

Ason-klub (1991) sdružující mladé začínající autory a aktivní zájemce o literaturu tiskne od svého založení sborníky literárních prací (první byl **Kornout se zmrzlinou uprostřed pouště** z roku 1992). Již dvacet čtyři let vydává bulletin **Listy Ason-klubu**, od roku 1993 edici **Malé knížky**, v nichž představuje tvorbu jednotlivých autorů (do současnosti vyšlo 128 titulů), v letech 2000-2004 edici **Literární menu** a příležitostně básně **Do dlaně**.

Kruh přátel knižní kultury (1992) založil v roce 1994 plzeňskou literární nadaci **Pro Libris** (od roku 1998 občanské sdružení, nyní spolek) s cílem podporovat vydávání děl nekomerční regionální literatury a navázat na tradici knižní kultury. V letech 1996-2005 vycházela bibliofilská ročenka **Vavřín zelený i zlatý**, od roku 1998 je vydáván **Kalendář plzeňský**, dále vycházejí sborníky, básnické sbírky, drobné prozaické práce či reprezentativní publikace - **Plzeň v proměnách času (976-2000)**, v edici **Zrcadlo** překlady a v edici **Ulita** malé knížky regionálních autorů. K dalším významným vydavatelským počínům patří například dvojjazyčné vydání knihy Karla Klostermanna **Čaroděj ve Vlčím dole** (2008), **Plzeňské pomněnky** Karla Schwarze (2011) a **Vizitkář západočeských spisovatelů a výtvarníků** (2015).

V roce 1998 se knihovna podílela na založení nového kulturního časopisu **Spektrum: zrcadlení plzeňské kultury**. Tento čtvrtletník vycházel od června 1998 do ledna 2002, kdy pro nedostatek financí zanikl.

Měsíčník **Plž – Plzeňský literární život** vydává knihovna ve spolupráci s dalšími kulturními sdruženími od října 2002, jeho součástí se staly Listy Ason-klubu, které původně vycházely jako samostatný bulletin. Obě periodika si zájemci mohou přečíst jak v tištěné formě, tak v elektronické podobě na webových stránkách Knihovny města Plzně, kde jsou uloženy i některé z nových publikací knihovny vydaných po roce 2010.

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled sedmý: Děti a knihovna

Za předchůdce dětských knihoven můžeme považovat školní a ústavní knihovny vznikající ve 30. a 40. letech 19. století, které nabízely literaturu přístupnou a vhodnou pro děti a mládež. Dětské knihy měly v omezeném počtu také knihovny pro dospělé, spolkové nebo soukromé půjčovny.

Skutečnou knihovnou pro děti byla až **Husova dětská knihovna**. Původně ji spravoval spolek **Husova dětská kniha**, který byl založen roku 1920 za účelem podněcovat mladé čtenáře ke kvalitní četbě a k zájmu o literaturu. Knižní fond byl vytvořen z darů jiných knihoven, např. **Československý sbor v Plzni** daroval 50 svazků dětské literatury, jiné příspěvky pocházely ze sdružení evangelických žen **Marta** nebo od dělníků železničních dílen. Roku 1921 převzala tuto knihovnu do své správy obec Plzeň, připojila ji jako jednu z poboček k městské knihovně a rozšířila podmínky pro doplňování fondu, což mělo za následek i nárůst jejích čtenářů. Koncem roku 1921 bylo v knihovně 980 knih, měla 750 čtenářů, z nichž 184 navštěvovalo školy obecné, 518 školy vyšší a 18 z nich bylo starší 18 let. Během celého tohoto roku bylo půjčeno 13 769 svazků.

Mezi kuriózní případy z dějin naší instituce patří událost z roku 1930, kdy ředitelství městského dívčího reálného gymnázia zabavilo žákyni IV. třídy knihy půjčené v městské knihovně, poslalo je zpět spolu s dopisem, ve kterém uvedlo, že o četbu školní mládeže je dostatečně postaráno školními knihovnami a že veřejná knihovna by neměla půjčovat četbu, která se vymyká přísné pedagogické kontrole. Škoda, že nemáme seznam zabavených titulů, bylo by jistě zajímavé srovnat „škodlivost a závadnost“ literatury tehdy a v současnosti.

O tom, že výchovnému a vzdělávacímu vlivu četby na mladou generaci byl vždy přisuzován velký význam, svědčí i příklady následujících desetiletí.

Na jedné straně byla v jednotlivých obvodních knihovnách a pobočkách vytvářena dětská oddělení vyhrazená nedospělým čtenářům a doplňovaná kvalitní literaturou. I v dobách poklesu výpůjček (např. během 2. světové války) stoupal zájem o dětskou literaturu a naučnou literaturu pro mládež. Kromě běžné nabídky půjčování knih knihovna provozovala řadu jiných aktivit spjatých s četbou nebo se vzděláváním: besedy se spisovateli, čtenářské ankety, soutěže mladých talentů, literární pásma, kulturní pořady, poslechové chvíle, divadelní představení, bibliograficko-informační lekce.

Na druhé straně, zejména v 50. až 80. letech minulého století zneužívala knihovna svého vlivu k ideologickým agitacím, k masové propagaci ne vždy hodnotné

socialistické literatury, práci s mládeží orientovala na politicky angažované akce a spolupráci se stranickými orgány nebo pracovníky (např. čtenářské soutěže **Za hvězdou svobody**, **Cestou revoluce**, **Kniha v boji za mír**, konference **Julius Fučík a lidé z Reportáže**, apod.).

Pro období od 90. let je typická snaha vtáhnout mladého čtenáře do dění v knihovně (krabičky přání a stížností, prohlídky knihovnického zázemí a ukázky práce knihovníků, apod.). Velmi se také rozšiřuje nabídka aktivit dětských oddělení – tvůrčí výtvarnické dílny, literární semináře, výstavy čtenářských výtvarných prací, dny poezie, účast na celorepublikových a mezinárodních soutěžích. Mezi známé akce patří **Libriáda**, **Miss Loutka**, účast na **United Games of Nations**, aj. Z nejnovějších jmenujme prázdninový projekt **Mini-Plzeň** neboli hra na město, kterého se knihovna zúčastnila v červenci 2015. V modelu města si děti samy a bez rodičů hrály na skutečný městský život a staly se občany se všemi právy, ale i povinnostmi. Jedním ze stanovišť, kde si mohly vyzkoušet různé profese či role a poznat chod města, byla i knihovna. Odborné vedení, pomoc a dozor zajišťovaly po celou dobu projektu naše knihovnice, které spolupracovaly i na předchozí několikaměsíční přípravě celého projektu.

Úzká je i vazba se školami, kulturními institucemi a dětskými domy nebo zoologickou zahradou. To dává možnost k zajímavým a ojedinělým aktivitám, jako např. setkání se živým zvířetem přímo na půdě knihovny.

Knihovna je členem Klubu dětských knihoven, který se v rámci Svazu knihovníků a informačních pracovníků soustřeďuje na práci s dětským čtenářem, podporu dětského čtenářství a zejména pak nové formy práce s dětmi. Účastní se řady projektů jako např. **Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka** (cílem je rozvoj čtenářských návyků dětí již od prvních tříd školní docházky), **Kde končí svět** (propagace aktivit dětských oddělení knihoven a čtenářství na veřejnosti), **Kamarádka knihovna** (soutěž o nejlepší veřejnou knihovnu pro děti), anketa **SUK – Čteme všichni** (o nejlepší dětskou knihu vydanou v uplynulém roce), přehlídka **OKNA – O KNihovnických Aktivitách**, **Pasování na čtenáře**, **Noc s Andersenem**, apod.

Knihovna se nebrání dětem jakékoliv věkové kategorie, jejími čtenáři se stávají i nejmenší děti, např. v roce 2015 bylo nejmladšímu přihlášenému čtenáři 19 měsíců.

Řada dětských čtenářů plynule přechází do oddělení pro mládež a odtud pak do oddělení pro dospělé, takže můžeme říci, že je knihovna provází celým životem.

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled osmý: Čtenářské průkazy

Nejstarší čtenářský průkaz, který se nám zachoval, je z doby založení knihovny (je na něm uveden letopočet **187..**). Nazýval se **Lístek knihovní**, každý čtenář měl své pořadové číslo, dále se uvádělo jeho jméno a datum zaplacení poplatku. Všechny údaje byly dvojjazyčné – české a německé. Na lístek se vypisovaly názvy půjčených knih, datum výpůjčky a vrácení. Knihovník vedl výpůjční přehled, kam si zapisoval jednotlivé čtenáře a knihy podle čísla Lístku knihovního. Lístek si ponechával knihovník a za každou výpůjčku se skládala záruka v ceně půjčené knihy.

Další historický doklad je z roku **1916**, kdy čtenář musel mít kromě **legitimace** i **kontrolní knížku**, do níž se zapisovaly signatury půjčených knih. Kontrolní knížka měla stejné pořadové číslo jako legitimace, bylo na ní uvedeno jméno čtenáře i jeho adresa. Čtenář z venkova musel doložit potvrzení od starosty, že bydlí v obci okresu plzeňského.

Později byla evidence zjednodušena. Víme, že v roce **1940** měl každý čtenář jen **čtenářskou knížku**, která sloužila zároveň jako průkaz. Čtenář měl své čtenářské číslo, dál se vyplňovalo jméno a adresa. Součástí tohoto průkazu byl i výňatek z půjčovního řádu.

Pouze číslo a jméno čtenáře včetně razítka knihovny a data vystavení měl **čtenářský průkaz**, který se používal přibližně od roku **1960**, kdy se knihovna přestěhovala do ulice Bedřicha Smetany. Přímo na legitimaci se vypisoval počet půjčených knih a datum výpůjčky.

Zavedení automatizovaného výpůjčního systému v roce **2001** přineslo nové čtenářské průkazy, kde k identifikaci čtenáře slouží kromě jména především čárový kód. Tyto průkazy se postupně zaváděly do všech provozů Knihovny města Plzně.

V roce **2009** nabídla knihovna čtenářům další formu čtenářského průkazu. Uživatelé si mohou zvolit mezi tištěnou průkazkou s čárovým kódem a **Plzeňskou kartou**.

Od září **2013** přijímá knihovna jako čtenářský průkaz také **JIS kartu** studenta a pracovníka Západočeské univerzity v Plzni.

První čtenářský průkaz

[illegible]

Plzeňská karta

JIS karta

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled devátý: Knihovna na kolech

Pojízdné knihovny jezdí v Americe a Austrálii, v severní i jižní Evropě a také v Čechách v Praze a Plzni.

1954-1958

V 50. letech se Krajská lidová knihovna v Plzni zapojila do akce „Pomoc pohraničí“ a poskytla okresům v kraji nejen metodickou pomoc, ale i dva bibliobusy, které vlastnila. *„Už v první polovině roku 1954 jezdily pojízdny knihovny do okresů Horšovský Týn, Tachov, Sušice a Klatovy, kde navštívily 110 obcí a půjčily 5 046 čtenářům celkem 36 905 svazků knih.“* Později rozšířily své působení do okresů **Domažlice** a **Stříbro**.

Posádky bibliobusů byly dvoučlenné (knihovník a řidič) a čtenářům nepůjčovaly jen literaturu, ale také promítaly ve večerních hodinách filmy a dokonce těm, kteří žili v nejmenších příhraničních obcích, obstarávaly a vozily různé spotřební zboží. Bibliobusy vyjížděly z Plzně od pondělí do pátku, v sobotu byly prováděny drobné opravy, údržba a mytí vozů. Jeden bibliobus ujel za měsíc průměrně 1 600 km a za den objel šest až sedm vesnic.

Jak houstla síť knihoven v pohraničí, ztrácely pojízdny knihovny na významu a během roku 1958 postupně ukončily svou činnost.

1996-2016

Nový bibliobus Knihovny města Plzně nahradil zrušené malé půjčovny, pokryl oblasti, kde knihovna nedisponovala dostatečnou sítí místních poboček, a sídliště s velkou hustotou obyvatel, kde zájem uživatelů převyšoval kapacity obvodních knihoven.

Jeho novodobá historie se datuje od 4. června 1996, kdy poprvé vyjel bibliobus přestavěný z původně linkové Karosy C 734.

Po deseti letech však dosloužil a 23. března 2006 schválila na svém zasedání Rada města Plzně koupi nového vozu.

Žlutý model Irisbus Crossway, který Knihovna města Plzně používá do dnešní doby, byl vyroben přímo pro její potřeby a v plzeňských ulicích se objevil 27. srpna 2007. Zakázku provedla firma IVECO Czech Republic, a. s. (původně Karosa Vysoké Mýto). Celková plocha vozu je 32 m² a vstupuje se do něj po několika schodech jako do klasického autobusu, místo sedaček však najdeme regály s knihami a police s časopisy. Měsíčně bibliobus urazí 400 km, a to s průměrnou spotřebou 280 l nafty, která je využívána jak na jízdu, tak i na topení.

V současnosti má plzeňská pojízdná knihovna stanoviště na devíti místech:

Bory, Bručná, Bukovec, Hradiště, Lochotín, Nová Hospoda, Roudná, Valcha a Zátíší. Provoz je podle vlastního jízdního řádu zajištěn od pondělí do čtvrtka, na každém místě setrvá bibliobus několik hodin, pak se posune na další. Služby jsou určeny zejména seniorům a špatně pohyblivým lidem, kteří si nemohou dojet na vzdálenější pobočku dětem, ale i všem ostatním, kteří rádi čtou. Na jedné zastávce navštíví bibliobus v průměru kolem 30 lidí, dvě třetiny pravidelných čtenářů jsou senioři, zbytek tvoří maminky na mateřské dovolené nebo školní děti, a to převážně dívky.

Dvoučlenná posádka sestávající se z knihovnice a řidiče nabízí zhruba tři tisíce knízek, až 50 titulů časopisů z letošního a minulého roku, audiovizuální média.

Knihovní fond je sestaven převážně z beletrie pro dospělé a děti, v menší míře pak z populárně naučné literatury. Z časopisů zde najdou například Vlastu, Burdu a Čtyřlístek, ale také History revue, Zahrádkáře či National Geographic. Na magnetofonových kazetách a kompaktních discích si mohou vypůjčit „zvukové knihy“. Novinky jsou k dispozici každých čtrnáct dní. Pokud nejsou požadované publikace v bibliobusu, knihovnice je přiveze ze skladu nebo z některé velké knihovny.

Podle statistiky **za rok 2015** měl bibliobus **364 registrovaných čtenářů**, navštívilo jej **4 504 uživatelů** a bylo půjčeno **21 802 knih a časopisů**.

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled desátý: Regionální fond

Regionální fond Knihovny města Plzně zahrnuje obsahově regionální literaturu (ať už z prostředí Plzně nebo o regionálních osobnostech, tj. těch, kteří se v Plzni narodili, působili nebo zde zemřeli), beletrii plzeňských autorů, periodika, místní tisky vydané na území regionu a jubilejní publikace vydávané plzeňskými institucemi.

Ne vždy po dobu 140 let existence knihovny byla tato literatura cíleně shromažďována. Knihovna neměla archivní funkci, byla vždy především knihovnou lidovou, a proto knížky i časopisy, které byly častým používáním zničené nebo nevyhovující např. ideologicky, byly z fondu vyřazovány. Z téhož důvodu nejsou dochovány ani noviny a časopisy. Ale i tak se podařilo uchovat na 4 000 knih, které mapují, co se v knihovně četlo a přitom patřilo do fondu plzeňské regionální literatury.

Knihovna se vždy snažila nabízet nejnovější literaturu, proto i nejstarší knihy ve fondu jsou z 19. století, kdy byla knihovna založena. Je těžké přesně určit, která knížka je nejstarší, protože značná část knih z tohoto období nemá uveden rok vydání.

Podařilo se zjistit, že **k nejstarším knihám** ve fondu patří knihy J. K. Tyla, a to *Povídky novověké* (1839), *Dva bratři* (1859) a *Sebrané spisy* (1867).

Z autorů jsou ve fondu nejvíce zastoupeni K. Klostermann (118 titulů), J. Vrba (96 titulů) a J. K. Tyl (93 titulů).

Část fondu tvoří kolem 600 knih **poezie**, z nichž nejstarší je patrně *Z máje žití* E. Krásnohorské z roku 1871 a *Besední kytice* F. A. Hory z roku 1874, dále dílko Vladimíra Nováka *Ve světle i stínu lásky* z roku 1895, *Sborník původních prací vydaných Českou jednotou paní a dívek v Plzni* a knížka B. Kaninského *Zlomky rozmarů*, obě z roku 1898.

K nejstarším **naučným knihám** patří kniha prvního správce městské knihovny, profesora T. Cimrhanzla *Mythologie, čili, Bájesloví Řekův a Římanův* z roku 1879, J. Korába *Vývoj knihtiskařství a české prvotisky... s ukázkami prvotisků plzeňských* z roku 1880, rozsáhlé dílo plzeňského profesora M. Hrušky *Knih pamětní král. krajského města Plzně od roku 775 až 1870* z roku 1883, *Dějiny císařského a král. pluku čís. 35* J. Maye z roku 1901, nebo *Listář královského města Plzně*, sestavený J. Strnadem z roku 1905.

V regionálním fondu najdeme i **příležitostní tisky** – např. výroční zprávy zpěváckého spolku Hlahol z let 1884 – 1918, výroční zprávy Západočeského umělecko-průmyslového musea z let 1892 – 1908, Přehled činnosti Spolku techniků z Plzně a okolí z roku 1897, 50 let Občanské záložny v Plzni z roku 1914.

Z **periodik** se zachoval pouze sborník *Plzeňsko*, časopis *Vzlet* a *Věstník kroužku starožitností pro Plzeň a okolí*. Od roku 1988 se již všechna plzeňská periodika uchovávají.

V regionálním fondu je zastoupena literatura vydávaná plzeňskými nakladateli, mezi něž patří Beníškovo nakladatelství, E. Kosnar, J. Mareš, Grafické závody, Společnost pro národopis, Kroužek přátel starožitností pro Plzeň a okolí, velkou část publikací vydávalo Krajské, později Západočeské nakladatelství, v současné době např. Starý most.

Na podzim roku 2015 se knihovna stala poprvé pořadatelem **Festivalu regionálních nakladatelů**, na kterém řada plzeňských vydavatelů představila svou knižní produkci. Vzhledem k úspěchu akce je v plánu jeho pravidelné každoroční konání.

Knihovna města Plzně byla v roce 2015 jednou z institucí zapojených do mezinárodního projektu **Pilsna Digitalis**, který měl za cíl představit v digitalizované podobě část plzeňského kulturního dědictví. Knihovna poskytla k digitalizaci několik publikací ze svého regionálního fondu.

Regionální fond není mrtvým fondem. Je neustále doplňován novou literaturou a to nejen v tištěné, ale i audiovizuální podobě. Knihovna usiluje i o zpětné doplnění chybějícího fondu především nákupem z antikvariátu.

Dokumenty z regionálního fondu se půjčují pouze k prezenčnímu studiu do studovny, aby se uchovaly v neporušeném stavu i pro další generace.

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled dvanáctý: Knihovnické perličky

O tom, že knihovny nejsou jen studenými a neosobními stánky vědy a vzdělání, že knihovníci nemusí být vždy „suchými patrony“ schovávajícími se za obroučky svých brýlí a že cesta za knihou přináší i veselé historky a zajímavé situace, svědčí následující řádky.

Holčička při akci Malý knihovník při pohledu na psací stroj povídá: „*To já znám, to je psací stroj – ten se používal ve starověku!*“

Čtenář: „*Máte v nabídce knihu **Revizor** od „Gůgla“?*“

Slečna přistoupí k pultu se slovy: „*Půjčíte mi na průkazku mé maminky?*“
Odpověď knihovnice zněla: „*Ne, průkazka je nepřenositelná, ale to maminka musí vědět, protože o tom byla informována při své registraci.*“
Slečna pak bezelstně povídá: „*My to víme, já jsem to jenom zkoušela.*“

Sympatický mladý čtenář předloží legitimaci a knihovnice mu povídá: „*Nemáte zaplacený roční poplatek a doma máte **Špínu**. A **Sviňáka**.*“
(knihy I. Welshe)

Čtenář vysloví svůj požadavek: „*Chtěl bych odkoupit jednu knihu od vašeho oddělení.*“ Knihovnice odpoví, že to v žádném případě nejde.
Čtenář se však nenechá odradit a pokračuje: „*A co by mě to stálo, kdybych jí ukradnul?*“

Starší manželé si půjčují několik knih:

Pán: „*Ukaž mi ten výpis, ať se podívám, dokdy ty knížky máme.*“ Paní: „*Na co? Vždyť to stejně zapomeněš...*“

Do knihovny přichází pán a ptá se: „*Jedu z výletu a mám mokré plavky. Můžu se tady převléci?*“

Čtenář: „*Chtěl bych vědět, proč a jestli se země fakt točí. Řekněte mi to nebo mi k tomu dejte alespoň nějakou literaturu.*“

Čtenář: „*Máte, **Po čem ženy touží?***“

Knihovník reaguje pohotově: „*Jestli to mám já, to nevím, ale podívám se, jestli to má knihovna.*“

Čtenář podepisující svůj výpis si mumlá: „*Co to píšu? Takhle se nejmenuju!*“

V knihovně probíhá výtvarná soutěž, kdy čtenáři mohou hlasovat, který z dětských výtvarů se jim nejvíc líbí. Jeden ze čtenářů si vše prohlíží: „*Dalo jim to dost práce, spratkům...*“

Čtenář: „*Chtěl bych si půjčit něco o ještěrkách, hlavně aby to nebylo moc přechytračený a aby tomu rozuměl i blbec. Potřebuju to do školy pro paní učitelku.*“

Čtenář: „*Kde je ten jemnej katalog?*“ (jmenný katalog)

Čtenář vrací knihy, titul **Piliny v hlavě** zůstává dlouho doma.

Knihovník: „*Ještě máte **Piliny v hlavě**?*“

Knihovnice: „*Prosím, tady na věšák si odložte.*“

Čtenář: „*Úplně všechno?*“

Čtenář nevrací dlouho knihu o drogách.

Knihovník: „*Přineste ty **Drogy**, chtějí je další, ať se na ně taky dostane.*“

Čtenářka vrací titul **Romeo a Julie** a ptá se: „*Nemáte pouze Romea?*“

Knihovnice vysvětluje, že celá ta hra se jmenuje Romeo a Julie.

Čtenářka na to: „*A je tato hra opravdu celá? Není zkrácená?*“

Při naučné lekci o knihovně a pohádkových knihách pro žáky 1. třídy ZŠ se jedna holčička stále hlásí. Po vyvolání bezprostředně praví: „*Paní knihovnice, máš díru na punčocháčích.*“

I takto může vypadat písemná žádost o prodloužení výpůjčky: dobríden, moc ráda bych si prodloužila výpůjčení knih mockrát děkuji a naviděnou.

Zábavné chvílky připravují i čtenáři, kteří při hledání knižních titulů hojně využívají své fantazie...

Sojka na pláži (Kafka na pobřeží)

Žižkovské čarodějnice (Žitkovské bohyně)

Skutečnost a Gobles (Baarová, Goebbels, Hitler – jak to bylo doopravdy?)

Ptáci v roští, Brabci v trní (Ptáci v trní)

Ofélie se chce koupat (Ofélie se učí plavat)

Černé auto (Poslední kabriolet)

O kanci (Mezi divočáky)

O myšlenkách a lidech (O myších a lidech)

Němá blokáda (Němá barikáda)

Děti z disharmonie (Děti z Bullerbynu)

Knihovna města Plzně 1876 – 2016

(Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti)

Pohled jedenáctý: Nové formy práce

Knihovna města Plzně byla ve svých počátcích především půjčovnou knih a periodik. S postupem doby se začala přeměňovat v informační instituci, která k uspokojování uživatelských potřeb používá i jiné než tradiční formy práce a nabízí i jiné zdroje než knihy.

V roce 1987 bylo otevřeno při obvodní knihovně na Lochotíně **hudební oddělení**. Jeho fond tvořilo v té době asi 2 000 zvukových dokumentů (gramofonových desek a magnetofonových kazet) a knihy či časopisy s hudební tematikou. Tato nabídka sloužila pouze k prezenčnímu využití. Hudbu nebo mluvené slovo mohli zájemci poslouchat u šesti poslechových míst. V roce 1998 bylo umožněno půjčovat si zvukové dokumenty domů. Hudební oddělení se setkalo s velkou odezvou, zejména u mládeže, proto Knihovna města Plzně využila možnosti a přestěhovala ho do větších prostor v Tábořské ulici na Slovanech, kde bylo v roce 2005 otevřeno samostatné specializované pracoviště pro půjčování zvukových dokumentů a poskytování přístupu k internetu. V roce 2015 bylo v Hudební a internetové knihovně uživatelům k dispozici 13 781 zvukových dokumentů (hudební CD, kazety, LP, audioknihy), 1 260 zvukově obrazových dokumentů (filmy na DVD), 745 tištěných hudebnin (noty) a 6 stanic internetu. Od roku 2011 si zde čtenáři mohou půjčovat **čtečky elektronických knih**.

Přirozeným doplňkem aktivit každé knihovny je **kulturně výchovná činnost**. Knihovna města Plzně má pro tyto účely tři zařízení. **Polanovu síň** v ulici B. Smetany, která je v provozu od roku 1992, **M-klub** při Obvodní knihovně Skvrňany v Macháčkově ulici, který zde pracuje od roku 1999 a **L-klub** při Obvodní knihovně Lochotín, který byl otevřen v roce 2011. Všechna zařízení pořádají akce pro školy i veřejnost. Nabízejí možnost kulturního vyžití dětem i dospělým ve formě přednášek, koncertů a divadelních představení.

Od roku 1991 pracuje v Knihovně města Plzně **Ason-klub**, který sdružuje mladé začínající autory a zájemce o literaturu. Poskytuje odborné konzultace a informace z této oblasti. Umožňuje mladým autorům publikovat jejich díla prostřednictvím Listů Ason-klubu a tzv. Malých knížek Ason-klubu.

Literární činnosti se věnují také **Kruh přátel knižní kultury** (založen v roce 1992) a sdružení **Pro libris**, které existuje od roku 1994.

Potřeba specializovaného pracoviště zaměřeného na bibliograficko-informační služby vedla v roce 1992 k otevření **Oddělení informačních služeb a studovny** v budově knihovny v ulici B. Smetany. Kromě základní literatury ze všech vědních oborů, včetně řady českých i zahraničních encyklopedií, jsou v tomto oddělení k dispozici počítačové databáze. Studovna byla prvním pracovištěm, které poskytl uživatelům výpočetní techniku - v roce 1997 to byl počítač s nabídkou výukových programů.

S připojením prvního počítače k internetové síti v roce 1998 byl čtenářům umožněn přístup k nejmodernějšímu zdroji informací. Postupně byl **internet** zaveden do všech provozů knihovny po celém území města Plzně. V roce 2008 nabídla knihovna v některých provozech návštěvníkům možnost **Wi-Fi** připojení. V současnosti mají uživatelé k dispozici 54 počítačových stanic a ve většině knihoven je k dispozici bezdrátové připojení.

Od roku 2001 má knihovna svoje vlastní **webové stránky**, za které získala v roce 2006 ocenění **Nejlepší knihovnický web**. V říjnu roku 2016 byly spuštěny nové webové stránky. Na adrese www.knihovna.plzen.eu tak mohou zájemci získat podrobné informace o Knihovně města Plzně.

Rok 2014 zahájila knihovna půjčováním **elektronických knih** na základě licenční smlouvy se společností e-Reading a půjčováním **deskových her** pro děti i dospělé. V roce 2015 knihovna rozšířila nabídku o půjčování **tematických kufříků**. Každý kufřík se vztahuje k určitému tématu (např. hasiči, víly, dinosauři). Kromě literatury (jak naučné, tak beletrie) obsahuje kufřík i další didaktické pomůcky (stolní hry, karty, hračky, DVD, mapky, aj.).